

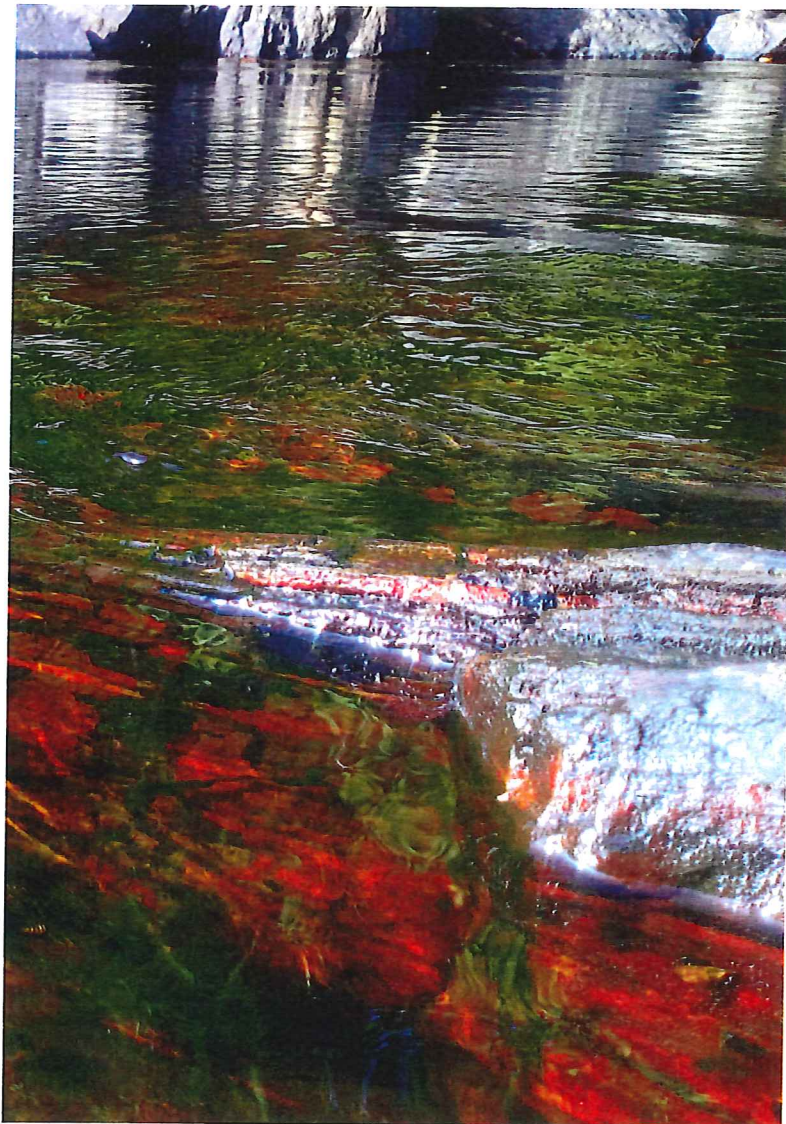
Nr. 4 – 2022

OMSORG

Nordisk tidsskrift for palliativ medisin

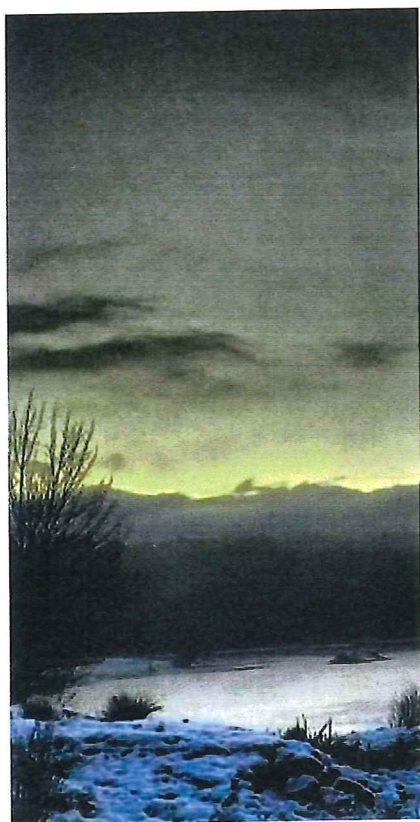

En antologi – palliasjon gjennom tiden

FAGBOKFORLAGET

Innhold

3 *Leder: Tidsskriftet Omsorg – tilbakeblikk*

Intervju

Georg Bollig

5 *Et intervju med Stein Husebø*

Artikler

Kjell Erik Strømskag

11 *Fra informasjonsbulletin til tidsskriftet Omsorg*

Frie innkomne artikler

Lisbeth Thoresen

15 *Cicely og David inntar scenen*

Gjenopptrykte artikler

Birgit Heller

18 *Verdensreligionenes syn på dødshjelp*

Bjørge Sire

23 *Hvordan oppleve at verden går videre – når den er i ferd med å gå i stykker?*

Karen Marie Dalgaard

28 *Når håbet lyser livet op og blænder for døden*

Lars Johan Materstvedt

35 *Filosofers globale rolle i dødshjelpdebatten*

Lars Johan Materstvedt og Bjørge Th. Landmark

43 *Pasientrettet forskning innen palliasjon: etisk forsvarlig?*

Ellen Lykke Trier og Astrid Rønsen

49 *Liverpool Care Pathway – en forhandling mellom to tradisjoner?*

Michael Hviid Jacobsen

55 *Gerontofobi*

Toril Albjerk

62 *Velvære i livets siste fase*

Tore Frost

66 *Memento mori – husk at du skal dø*

Christel Brurås-Leine

71 *En pakke til besvær?*

Mette Kjærgaard Nielsen, Kia Toft Thomsen, Anders Bonde Jensen og Mai-Britt Guldin

75 *Foregribende sorg er ikke forebyggende – en undersøgelse af tab og sorg i palliative forløb*

Marie Aakre

81 *«The total pain»*

Erik Wist

86 *Valg*

Torgeir Bruun Wyller

91 *Hvem taler de tause ofrenes sak?*

Nytt fra foreningene

Bente Baklund

96 *Nytt fra Norsk Palliativ Forening*

Lisbeth Thoresen

Cicely og David inntar scenen

Teaterstykket Cicely and David var en del programmet under Edinburgh Festival Fringe som fant sted i august 2022. Teaterstykket er skrevet av David Clark og produsert av Jo Hockley. Stykket ble fremført av skuespillere fra Pennyland Players, og ble spilt på The Royal Scots Club i Edinburgh 16.–20. august 2022.

Det var en spent atmosfære i teatersalen på The Royal Scots Club i Edinburgh. Vi kjente vel på noen premierenerver, både vi som var publikum, og skuespillerne som ventet bak scenen. Det nyskrevne skuespillet *Cicely and David* skulle fremføres for første gang.

For dem som er fortrolige med hospicefilosofien, er Cicely Saunders og David Tasma kjente, men også kjære navn. Saunders er grunnleggeren av det moderne hospice, både i form av betydningsfulle omsorgsfilosofiske ideer og som sted for alvorlig syke og døende. Mye av Saunders' omsorgstenkning springer ut av møter med enkeltmennesker og deres fortellinger, og møtet med den polske jøden og flyktningen David Tasma i London etter andre verdenskrig viste seg å bli særlig betydningsfullt. Det er dette møtet og forholdet mellom Cicely og David som snart skal iscenesettes for oss. Vi er spente. Det er nok også David Clark, som sitter rett bak meg i teatersalen, det er han som har skrevet skuespillet. Clark er i dag pensjonist, men har en omfattende karriere bak seg som professor i medi-

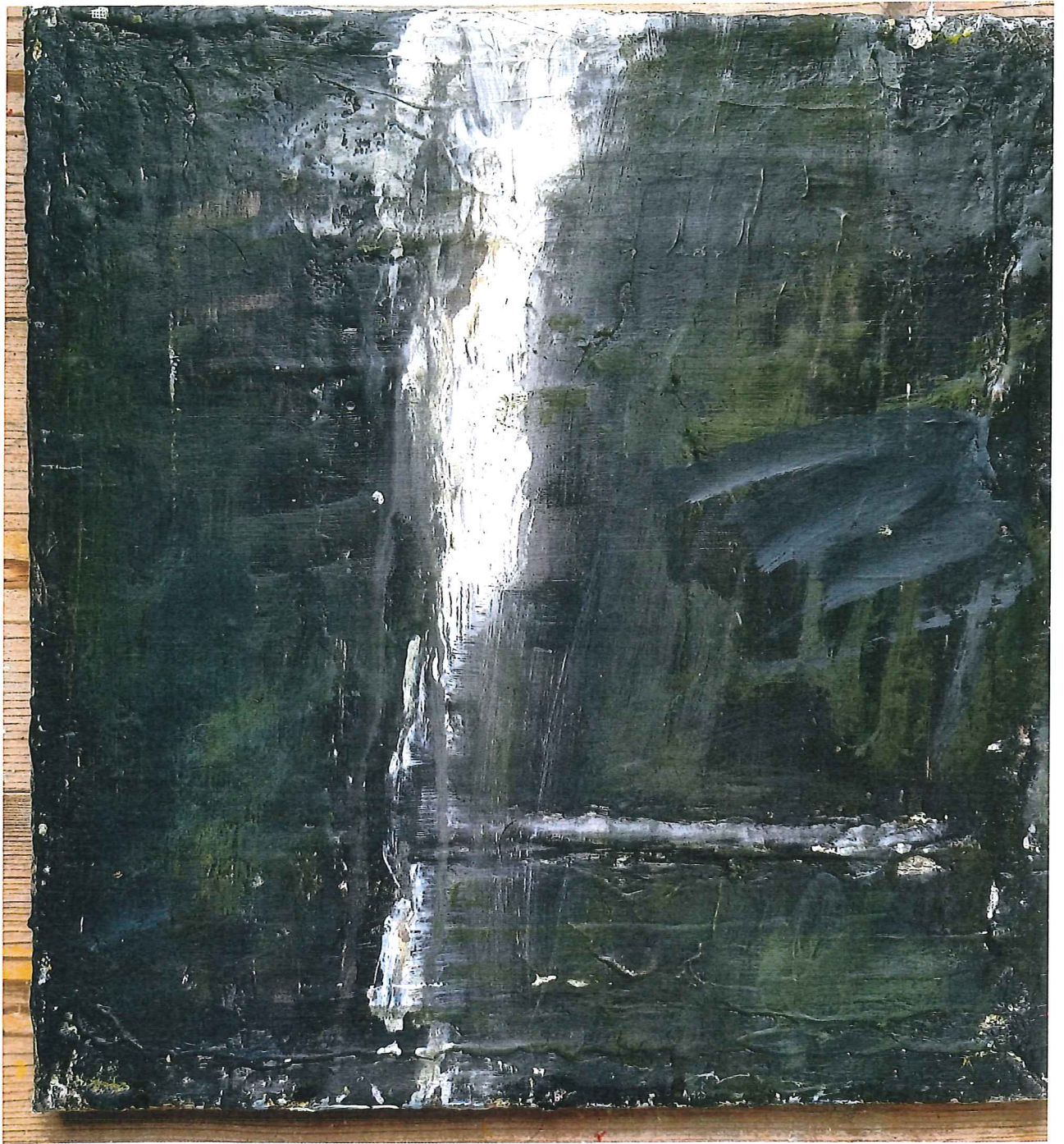
sinsk sosiologi, og med en særlig interesse for hospice og Cicely Saunders. Clark har blant mye annet skrevet biografien *Cicely Saunders: A Life and Legacy*, og det er dette arbeidet som satte ham på ideen om å skrive et skuespill, en enakter.

Teatersalen blir mørk og scenen lyses opp. Kulissene er enkle, kun noen blomstrende trær. En eldre kvinne kommer stavrende inn mens hun støtter seg til en stokk. Hun setter seg på en benk. Hun ser ut til å nyte «sola» og hagen. En ung mann entrer også scenen, han ser bekymret ut. De begynner å snakke sammen, og den eldre kvinnen spør hva som bringer ham hit, til hagen. Han forteller at han ville samle tankene, minnes. Han mistet kona si for 12 uker siden, og han er tilbake for å takke de ansatte som hjalp henne. Kvinnen, som vi forstår er Cicely, spør om de skal gå en liten tur sammen i hagen – kanskje han vil fortelle litt om kona og barna? Han forteller, tydelig berørt, om sin unge kone Emma, som var bare 41 år da hun døde her, på St. Christopher's. Han snakker med varme

Lisbeth Thoresen er sykepleier og har en doktorgrad i profesjonsetikk. Thoresen er førsteamanuensis ved Avdeling for tverrfaglig helsevitenskap, Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo. Nettside: <https://www.med.uio.no/helsam/personer/vit/lisbt/index.html> lisbeth.thoresen@medisin.uio.no

om hva hospice betød for dem alle, og hvordan de, på tross av konas alvorlige sykdom, fikk noen virkelig gode opplevelser sammen den siste tiden. Saunders lytter og svarer: «Time! It's not a matter of length. It's a matter of depth.» Samtalen fortsetter, Cicely lytter, er interessert og medfølende. De snakker om hvordan «... music, art, poetry ... help so much in the face of suffering». Saunders forteller at hun har vært enke i 10 år, og nå er hun syk selv. Hun har brystkreft, akkurat som Emma. I løpet av samtalen går det opp for den unge mannen at det er Dame Cicely Saunders han snakker med, og han uttrykker sin respekt for kvinnen som skapte dette stedet. På hans spørsmål om hva som gav henne ideen,

Cicelys ansvarsområde, besøker hun ham ofte. Wozle gir uttrykk for bekymring; det er uvanlig å følge opp en pasient på denne måten. Cicely forteller at hun og David har kommet nær hverandre, de har mye å snakke om. David vil testamentere en pengesum til Cicely. Hun protesterer, men David minner henne på at hun har snakket om å skape et bedre sted for «sanne som meg», et mer hjemlig sted, men også med medisinsk kunnskap: «I know you can do it! I'll leave you some money ... I'll be a window in your home.» Wozle er svært skeptisk; hun mener Cicely er altfor involvert i David. Cicely opprettholder likevel kontakten og trøster den døende David. Hun vil gjerne lese noe for ham,

**«Mye av Saunders'
omsorgstenkning springer ut
av møter med enkeltmennesker
og deres fortellinger.»**

begynner hun å fortelle «how it all began, way back, in the summer of 1947».

Denne måten å sette i gang fortellingen om Cicely og David på fungerte veldig fint. Gjennom samtalen mellom de to nevnes flere sider ved hospice – utbedelsen og samarbeidspartnere. Det er elegant gjort.

I fortsettelsen er den eldre Cicely tilskuer til fortellingen om den yngre Cicely og David. Den unge Cicely virker travelt der hun går rundt på sykehuset hvor hun arbeider, før hun roper opp David Tasma fra et venterom. Cicely presenterer seg som en «social worker», mens Tasma er en kjekk mann som har «noe i magen» og som kanskje trenger hjelp. Det er et nokså formelt første møte, men som likevel etterlater noe i Cicely. Det er noe ved ham.

I de følgende møtene mellom sosialarbeideren Cicely og David er han mest opptatt av å fortelle om sin fortid, sin livshistorie som jøde og flykting, hva som skjedde med familien hans, hvordan han kom til London og livet hans der. Det blir klart for Cicely at David er alene i verden, og hun er bekymret for ham. Denne bekymringen deler hun med Wozle, en venninne og kollega. Tasma blir dårligere, men samtale mellom Cicely og David fortsetter. David er fortvilet over sin situasjon, over å være alene i verden og ha utrettet så lite. Cicely protesterer på dette; hun forsikrer ham om at han betyr noe, og at hun vil være hos ham. Selv om David blir lagt inn på et sykehus utenfor

men han sier nei. «I only want what is in your mind and in your heart.»

Forholdet mellom Cicely og David er fint og varmt fremstilt av de to skuespillerne. For en som selv har lest mye av det Saunders har skrevet, også om David Tasma, er dialogene gjenkjennelige, ja jeg vet nesten ordrett hvordan noen av ordene vil falle mellom de to.

Den eldre Cicely er til stede i scenebildet under alt som utspiller seg mellom den yngre Cicely og David. Det er et grep som bekrefter hvor viktig David Tasma var for Cicely, og det er også den eldre Cicely som avrunder forestillingen. Hun forteller at David døde like etter at hun forlatt ham siste gang hun besøkte ham. Den første tiden etter Davids død var det vanskelig å dele med andre hva som hadde skjedd. Men pengene han testamenterte, ble til et vindu – i St. Christopher's hospice.

Jeg synes David Clark, og alle som bidro til å realisere forestillingen, og ikke minst skuespillerne fra Pennyland Players, har lyktes med å gjøre fortellingen om Cicely og David til godt teater, men mer enn det. Gjennom forestillingen blir verdien av det å lytte til hverandres fortellinger tydelig – ikke minst når livet går mot slutten.

Vil du vite mer om skuespillet? Klikk deg inn på Cicely and David: a play – Quotidian (david-grahamclark.net/cicely-and-david-a-play/). Her er det også mulig å komme i kontakt med David Clark.

Lisbeth Thoresen

Solliveien 27 D
3150 TOLVSRØD

Returadresse:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen, Norge

Forfattere i dette nummeret:

Björg Th. Landmark
Mette Raunkiær
Georg Bollig
Kjell Erik Strømskag
Lisbeth Thoresen
Birgit Heller
Björg Sire
Karen Marie Dalgaard
Lars Johan Materstvedt
Ellen Lykke Trier
Astrid Rønsen
Michael Hviid Jacobsen
Toril Albjerk
Tore Frost
Christel Brurås-Leine
Mette Kjærgaard Nielsen
Kia Toft Thomsen
Anders Bonde Jensen
Mai-Britt Guldin
Marie Aakre
Erik Wist
Torgeir Bruun Wyller
Bente Baklund

Temaer for 2023:

Nr. 1/2023 Palliasjon i fremtiden
Nr. 2/2023 Palliasjon til barn, unge
og deres familier
Nr. 3/2023 Palliasjon og homofili
Nr. 4/2023 Palliasjonens skygge-
side – det vi helst ikke
snakker om

FAGBOKFORLAGET

www.fagbokforlaget.no

ISSN 0800-7489

